שם פרטי: _____ שם משפחה: _____ כיתה: _____

🎯 מבחן מסכם בלשון – כיתה ד' · רמה גבוהה

משך המבחן: 75 דקות · קראו את הטקסט פעמיים · סך הכול 100 נקודות

טבלת ניקוד		
חלק	ניקוד מרבי	ניקוד שהתקבל
חלק א: הבנת הנקרא	40	
חלק ב: ידע לשוני	35	
חלק ג: הבעה בכתב	25	
סה"כ	100	

חלק א: הבנת הנקרא (40 נק')

מסע ארוך בשמי ישראל*

1 | פעמיים בשנה, בסתיו ובאביב, עוברות בשמי ישראל מאות מיליוני ציפורים. הן נודדות בין אירופה ואסיה, שבהן הן מקננות בקיץ, לבין אפריקה, שבה הן מבלות את החורף. ישראל נמצאת בדיוק במקום שבו שלוש היבשות נפגשות, ולכן היא משמשת מעין «צוואר בקבוק» – מעבר צר שדרכו חייבות לעבור ציפורים רבות. בעונות הנדידה מגיעים לישראל חובבי ציפורים מכל העולם כדי לצפות במחזה.

6 | למה הציפורים אינן עוברות פשוט מעל הים התיכון? ציפורים גדולות, כמו חסידות ועיטים, דואות ברוב הדרך. הן כמעט אינן מנפנפות בכנפיים, אלא נעזרות בזרמים של אוויר חם שעולים מן הקרקע. מעל הים אין זרמים כאלה, ולכן הן מעדיפות לעוף מעל היבשה, גם אם הדרך ארוכה יותר. ציפורים קטנות, לעומת זאת, מנפנפות בכנפיים כל הזמן, ולכן הן נאלצות לעצור לעיתים קרובות כדי לאכול.

11 | המסע מסוכן ומעייף. הציפורים צריכות לעצור בדרך כדי לנוח ולאכול, אבל במקומות רבים נעלמו בריכות, שדות ושטחים פתוחים. בישראל יש כמה תחנות חשובות לנחיתה, כמו עמק החולה, אזור אילת ובריכות הדגים בעמקים. שם הציפורים אוגרות כוח להמשך הדרך. עגורים רבים אף נשארים בעמק החולה כל החורף. שם מפזרים להם מזון, כדי שלא יפגעו בשדות של החקלאים.

16 | חוקרים עוקבים אחרי הנדידה בעזרת משדרים זעירים שמוצמדים לגב של ציפורים אחדות. כך גילו, למשל, שחסידה יכולה לעבור יותר ממאתיים קילומטרים ביום אחד. המידע הזה עוזר לשמור על הציפורים, וגם על בטיחות הטיסות: בזמן הנדידה הטייסים מקבלים התרעה על להקות גדולות. לשם כך פועל גם מכ"ם מיוחד שמזהה את הלהקות בשמיים.

20 | הנדידה מזכירה לנו שהטבע אינו מכיר גבולות בין מדינות. כדי שהציפורים ימשיכו להגיע, כל המדינות שבדרך צריכות לשמור על המקומות שבהם הן נחות.

* נכתב על ידי מרים דגן, 2020.

1 **בחרו את התשובה הנכונה לפי הטקסט.** (8 נק')

א. לפי שורות 1–5, באילו עונות עוברות הציפורים בשמי ישראל?

○ בקיץ ובחורף ○ בסתיו ובאביב ○ רק באביב

ב. לפי שורות 16–19, איך עוקבים החוקרים אחרי הנדידה?

○ בעזרת משדרים זעירים ○ בעזרת ספירה בבריכות בלבד ○ בעזרת מטוסים

2 **הסבירו במילים שלכם, לפי שורות 6–10: למה חסידות ועיטים אינם עפים מעל הים התיכון?** (8 נק')

3 **לפי שורות 1–5, למה הכותב משווה את ישראל ל«צוואר בקבוק»? מה הדמיון ביניהם?** (8 נק')

4 **אוצר מילים ומבנה הטקסט.** (8 נק')

א. «אוגרות כוח», בשורות 11–15, פירושו:

○ מאבדות כוח ○ צוברות כוח ומתחזקות ○ נלחמות זו בזו

ב. «דואות», בשורות 6–10, פירושו:

○ עפות כמעט בלי לנפנף בכנפיים ○ שוחות במים ○ בונות קן

ג. מה תפקידה של הפסקה האחרונה, בשורות 20–21?

○ להוסיף עוד מספרים ○ להביע את המסקנה ואת המסר של הכותב ○ לתאר את עמק החולה

ד. המשפט «כך גילו, למשל, שחסידה יכולה לעבור יותר ממאתיים קילומטרים ביום אחד» הוא:

○ דוגמה שמבהירה מה גילו החוקרים ○ הרעיון המרכזי של כל הטקסט ○ דעה של הכותב

5 **הכותב טוען, בשורות 20–21, ש«הטבע אינו מכיר גבולות בין מדינות». האם אתם מסכימים? נמקו בעזרת פרט מן הטקסט, והוסיפו דוגמה משלכם.** (8 נק')

חלק ב: ידע לשוני (35 נק')

1 **מצאו במשפט: שני שמות עצם, שם תואר, פועל ומילת קישור.** (7 נק')

א. הציפורים העייפות נחו בבריכה, כי הדרך הייתה ארוכה.

2 **כתבו את השורש ועוד מילה מאותו שורש.** (9 נק')

מילה	שורש	מילה נוספת מאותו שורש
משדרים		
נחיתה		
בטיחות		

3 **השלימו את הפועל בזמן ובגוף המתאימים.** (8 נק')

א. בשנה שעברה החוקרים _____ (הצמיד) משדר לחסידה.

ב. מחר אנחנו _____ (צפה) בציפורים בעמק החולה.

ג. עכשיו הלהקה _____ (עף) מעל הבית שלנו.

ד. אתמול אתן _____ (ספר) את העגורים בבריכה.

4 **השלימו מילת קישור מתאימה.** (6 נק')

א. העגורים נחים בחולה, _____ יש שם מזון רב.

ב. הדרך מעל היבשה ארוכה יותר, _____ היא נוחה יותר לציפורים הגדולות.

ג. יש מעט מקומות מנוחה, _____ חשוב לשמור עליהם.

5 **העתיקו את המשפט והוסיפו סימני פיסוק: המדריכה אמרה לנו הסתכלו למעלה אתם רואים את הלהקה** (5 נק')

חלק ג: הבעה בכתב (25 נק’)

1 **כתבו טקסט מידעי קצר (8–10 משפטים) על בעל חיים או צמח שאתם מכירים. בדקו שכתבתם: כותרת מתאימה; פתיחה שמציגה את הנושא; שתי פסקאות של פרטים (בכל אחת רעיון מרכזי ופרטים תומכים); סיום; מילות קישור; כתיב ופיסוק נכונים.** (25 נק')

בהצלחה!